

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Lahti, Vesa

Title: Édouard Louis: Ei enää Eddy

Year: 2019

Version: Published version

Copyright: © Kirjoittaja, 2019

Rights: CC BY 4.0

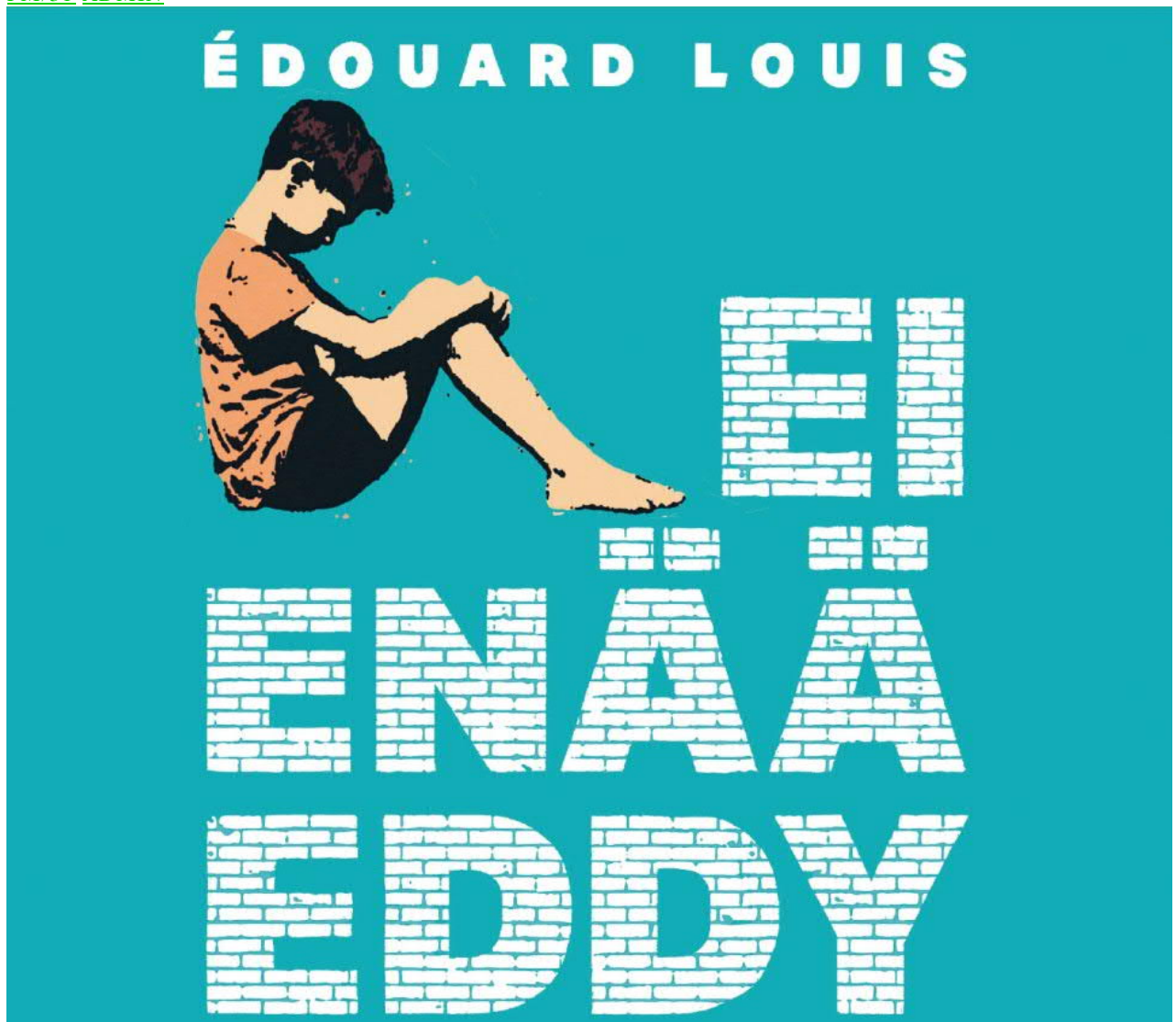
Rights url: <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Please cite the original version:

Lahti, V. (2019). Édouard Louis: Ei enää Eddy. *Maailmankirjat : käännöskirjallisuuden verkkolehti*, 21.10.2019. <http://www.maailmankirjat.ma-pe.net/edouard-louis-ei-ena-eddy/>

Édouard Louis: Ei enää Eddy

[PM/31 ADMIN](#)

Muutama sana Eddystä – VESA LAHTI (21.10.2019)

”Minulla ei ole lapsuudesta yhtään onnellista muistoa. En tarkoita, etten olisi niinä vuosina koskaan kokenut onnea ja riemua. Kärsimys nyt vain on totalitaarista: se tuhoaa kaiken mikä ei sovi sen järjestelmään.”

Näin alkaa Édouard Louisin teos, jossa nuori Eddy muistelee lapsuuttaan tehdaskompleksin varjossa köyhässä, ranskalaisessa Hallencourtin kunnassa viiden, kuuden vuoden ajalta 1990-luvun lopulta. Eddyn perheeseen kuuluvat: äiti, isä ja äidin ensimmäisestä avioliitosta Eddyn isovelji ja -sisko sekä pikkuveli Rudy. Talo on perin huonossa kunnossa ja talous surkeassa jamassa. Alkoholismi leimaa niin Eddyn perhettä kuin koko kylääkin. Kun ei ole muuta tekemistä, niin katsellaan telkkaria ja ryypätään pastista. Tässä noin tuhannen

asukkaan kylässä tyttömäistä Eddyä katsotaan kummeksuen. Häntä pilkataan, hakataan ja kiusataan koulussa. Asiat saavat oman lisämerkityksensä perheen sukunimestä Bellegueule, joka kääntyy suomeksi nimellä Kaunisturpa. Omassa perheessä hänen homoseksuaalisuutensa tunnustetaan, mutta siivotaan usein pois ajatuksista arjen ahdistuksen kaatuessa päälle. Niin äiti kuin Eddyn isäkin kammoksuvat ajatusta poikansa ”poikkeavuudesta”. Eddyä yritetään sovittaa yhteisön muottiin.

Louis jakaa kirjansa kahteen osaan: Ensimmäinen osa, Picardie (1990-luvun lopulta 2000-luvun alkuun ja Toinen osa, Epäonnistuminen ja pako. Edelleen kirjailija jaksottaa kertomustaan äitiin, naisiin ja miehiin, isään sekä kaiken sisäänsä sulkevaan ympäröivään todellisuuteen.

”Muistan sen riidan tarkasti niin kuin kaikki ne tapahtumat, joiden muistoista rakennamme elämäämme, muistoista, jotka olisivat voineet jäädä arkisiksi ja merkityksettömiksi. Ne saavat merkityksensä kuukausia, vuosia myöhemmin sen mukaan mitä meistä tulee.”

Miehen malli

”Meillä päin ei riittänyt se, että oli itse ollut kovis, vaan omista pojista piti kasvattaa kovanaamoja. Isät pönkittivät maskuliinista identiteettiään poikiensa avulla, miehiset arvot piti välittää pojille, ja niin isä aikoi tehdä, hän tekisi minusta koviksen, pelissä oli hänen miehen ylpeytensä. Hän oli päättänyt nimetä minut Eddyksi televisiosta katsomiensa amerikkalaissarjojen mukaan (iänikuinen televisio). Perin siis hänen sukunimensä Bellegueulen kaikkine sen historiallisine rasitteineen, niin että koko nimeni oli Eddy Bellegueule. Kovanaaman nimi.”

Kylän miehet menevät perinteisesti messinkitehtaaseen töihin heti koulusta päästyään ja hyvin usein jättävät koulun kesken. Köyhyys, alkoholi ja väkivalta varjostavat heidän elämäänsä. Eddyn isä, Jacky, käyttää nyrkkejään, mutta ei kohdista vihaansa omaa perhettään kohtaan, toisin kuin oma isänsä. Jacky käy kalassa ja kalaa syödään kyllästymiseen asti, kun loppukuusta ei ole rahaa lihaan. Kaupasta ostetaan velaksi ja laitetaan lapset asialle, kun vanhemmat eivät enää kehtaa pyytää lisäämään ostoksia laskulle. Polttopuut haetaan lähimetsistä. Isä ryyppää pastista kavereidensa kanssa ja katsoo aina vain televisiota ja silloin muiden pitää olla vaiti. Isä ei paljon juttele ja jos joskus näin tapahtuu, niin positiivinenkin asia saa nurinkurisen sävyn.

”Astelin lähemmäs. Isä ojensi minulle pienen esineen, sormuksen, vihkisormuksensa. Hän kehotti minua panemaan sen sormeeni, pitämään siitä huolta *Katsos kun nyt tuntuu siltä, että isä kuolee kohta, en taida jaksaa enää kovin kauan. Ja vielä sellainen juttu, katsos kun mä rakastan sua, sentään oma poika, mun eka*

muksu. Toisin kuin voisi luulla, se ei ollut minun mielestäni kaunista eikä liikuttavaa. Isän *mä rakastan sua* inhotti minua, lauseella oli minun korvissani inestinen kaiku.”

Äiti, naisen malli

”Ymmärsin, että äidin läpi virtasi monenlaista puhetta, että erilaiset näkemykset ilmenivät hänen kauttaan, että häntä toisaalta vaivasi raastava häpeä koulutuksen puutteesta ja toisaalta hän kuitenkin tunsi ylpeyttä siitä, kuten hän sanoi, että *oli selvinnyt ja tehnyt komeita lapsia*, ja että nuo näkemykset olivat olemassa vain suhteessa toisiinsa.”

Tässä kylässä naisen tehtävä on synnyttää lapsia. Hänen on kohdattava aina läsnäolevaa väkivaltaa, hänen on kamppailtava perheen taloudesta, ruokahuollosta ja lasten koulutuksesta. Kylän naiset eivät käy töissä. Eddyn äiti avaa television joka aamu ja sitä katsotaan iltamyöhään saakka.

”Äitini on kiivas nainen mutta ei tiedä, mitä tekisi kiivaudellaan. Hän melskaa yksin television ääressä tai napisee muiden äitien kanssa koulun portilla.”

”Äiti ei ymmärtänyt, että hänen elämänpolkuaan, sitä mitä hän kutsui virheikseen, ohjailivat tietyt vääjäämättömät, ennalta määrätyt ja täysin loogiset mekanismit. Hän ei käsittänyt, että hänen sukunsa, vanhempansa, sisaruksensa ja lapsensa ja melkein kaikki kylän asukkaat olivat painineet samojen ongelmien kanssa ja että se, mitä hän kutsui virheikseen, oli todellisuudessa vain malliesimerkki siitä miten asiat yleensä menivät.”

Äiti on isän tavoin ymmällään Eddyn suhteen. Kuinka tulisi suhtautua pojan homoseksuaalisuuteen, kuinka ihmeessä Eddy ei tuonut tyttöjä kotiin näytille. Äiti tiesi. Hän ei vain osannut ilmaista itseään, pukea sanoiksi ihmetystään. Äidin ja isän vuoksi Eddy yrittää muutosta. Hän hankkii tyttöystäviä, mutta ei se toimi, vaikka kuinka yrittäisi.

Eddy

Eddyä kiusataan fyysisesti ja henkisesti. Fyysistä kiusaamista koulun käytävällä voi vielä kestää, mutta ihmisten suhtautuminen ja puheet hieman eri tavalla käyttäytyvästä pojasta vievät Eddyn lopulta pakoretkille, joista ensimmäinen päättyy hyvin lyhyeen. Hän voi hengittää vapaasti vasta päästyään irti ahdistavasta yhteisöstään. On olemassa muutakin, on olemassa toinen maailma, jossa ihmiset kohtelevat toisiaan kunnioittavasti ja tasa-arvoisina.

”Elin maailmassa, jossa lapset katsovat televisiota ensi töikseen aamulla herättyään, pelaavat kaikki päivät jalkapalloa hiljaisilla kaduilla, keskellä maantietä tai niityllä kotitalon tai kerrostalojen takana, maailmassa,

jossa lapset katsovat televisiota tuntitolkulla taas iltapäivällä ja illalla, katsovat sitä kuudesta kahdeksaan tuntia päivässä. Maailmassa, jossa lapset iltaisin ja öisin vain lorvivat tuntikausia kadulla.”

Kerronta ja käännös

Teoksessa ei ole varsinaista dialogia. Henkilöiden puhe on kirjoitettu kursiivilla kerrontatekstin sisään. Kyseessä on jonkinlainen elokuvallinen voice over, jolla minäkertoja herättää tarinansa henkilöt eloon aina kun on heidän vuoronsa. Suomentaja Lotta Toivanen kotouttaa ranskalaisen tehdasmiljöön hienosti suomalaiseen ympäristöön. Hän käyttää kursiivien puheenvuoroissa suomalaisittain arkikielisempää ilmaisu eli esimerkiksi minä on mä, sinä on sä, musta tuntuu ja niin edelleen. Ja tämä toimii. Suomalainen lukija on Louisin tekstin parissa kuin kotonaan. Käännös on kauttaaltaan sujuvaa ja onnistuneesti käytettyä suomea. Esimerkiksi kohta, jossa voidaan vajan hämmentäviä tapahtumia. Toivanen käyttää tulkinnassaan oivallisia sanoja kuten: tärvellyt tai käy kalpaten.

” Quand j’ai ouvert la porte ma mère était là. Elle avait la même expression figée sur le visage que cinq minutes auparavant, comme s’il était paralysé pour le reste de son existence, que le choc l’avait défigurée à jamais. Mon père était à côté d’elle, une expression semblable modelant ses traits. Il savait tout. Il s’est doucement approché de moi, et puis la gifle, puissante, son autre main qui saisit mon tee-shirt si fort qu’il se déchire, la deuxième gifle, la troisième, une autre et une autre, toujours sans une parole. Soudain *Tu fais plus jamais ça. Tu ne recommences plus jamais ou ça ira mal.*”

” Kun avasin oven, äiti oli jo kotona. Hänellä oli sama ilme kuin viisi minuuttia sitten, ikään kuin hänen kasvosensa olisivat halvaantuneet loppuiäksi, ikään kuin järkytys olisi ne ikiajoiksi tärvellyt. Isä seisoi äidin vieressä, ja hänellä oli samanlainen ilme. Hän tiesi kaiken. Hän asteli hitaasti minua kohti, sitten tuli voimakas läimäys, ja hän riuhtaisi T-paidastani niin rajusti että se repesi, sitten toinen läimäys, ja kolmas, ja vielä ja vielä, eikä halaistua sanaa. Sitten yhtäkkiä *Et ikinä enää tee sellaista. Ei ikinä enää sellaista tai käy kalpaten.*”
Lyhyesti muita käännösesimerkkejä:

de produire le moindre son ou de faire le moindre geste -> ei pihautanutkaan eikä eväänsä räpäyttänyt.

Elle dit souvent *Il faudrait un peu d’ordre dans ce pays.* -> Hän sanoi usein *Joku roti tähänkin maahan. Il a pété les plombs Sylvain. Il a appuyé sur la pédale d’accélération, comme si il allait s’échapper. Donc le policier qu’est-ce qu’il a fait? Ben il s’est mis devant la voiture, dire de l’empêcher de prendre la fuite. Sylvain sai sätkyn. Se painoi kaasua kuin olisi aikonut paeta. No mitä ne poliisit tekee? Ne menee auton eteen, yrittää vissiin estää sitä.*

Suomennoksessa Eddyn autofiktiivinen tarina herää eloon. Täällä Pohjolan perukoilla on helppo samaistua ranskalaiseen työläisyhteisöön. Kertomus on kivulias, mutta ei raskasta luettavaa. Kuvaus on hienovaraista, kielen tasolla ymmärtävää. Eddy kokeilee kaikkia mahdollisia keinoja selviytyäkseen ehjin nahoin ymmärtämättömien ihmisten puristuksissa. Itsepetos on yksi näistä keinoista.

”Olin vihdoinkin parantunut. Paluumatkalla koulusta kotiin pyörittelin mielessäni voitonriemuista toteamustani, aivan kuin olisin kuunnellut monta kertaa kertosaettä, joka jokaisella kuuntelukerralla voimistui eikä suinkaan tyynnyttänyt minua, vaan ruumiini päinvastoin hurmioitui, miltei riehaantui. Kun näin vanhempani, toivoin, että he huomaisivat minussa tapahtuneen muutoksen (parantunut, parantunut). Ajattelin, että ehkä ruumis yhtäkkiä muuttui, ehkä minulla yhtäkkiä oli koviksen ruumis niin kuin veljilläni. Olin varma, että he huomaisivat eron.”

Kirjailija ei tahdo kaikesta huolimatta tuomita ketään, vaikka pako onkin lopulta ainoa vaihtoehto ihmisarvoiseen elämään. On kuin kirjailija haluaisi näyttää meille, että loppujen lopuksi kukaan meistä (heistä) ei ole vain hyvä tai vain paha.

”Mutta ihmiselle ei tule luonnostaan ensimmäiseksi mieleen pakeneminen, koska hän ei tiedä, että on olemassa toisenlainen maailma. Hän ei tiedä, että pakeneminen on mahdollista. Ensin hän yrittää olla niin kuin muut, ja minä yritin olla niin kuin kaikki muut.”

Édouard Louis, Ei enää Eddy. (En finir avec Eddy Bellegueule) Tammi 2019, s. 184, suom. Lotta Toivanen.

Vesa Lahti on runoilija, kirjoittamisen ja kääntämisen tutkija Jyväskylän yliopistosta.